

drives Handel uantastet af andre Kjøbstæder. I hvor stort Omraade der nu er givet Sikkerhed for disse Handelsrettigheder, staaer overmaade tvivlsomt for mig, thi for mig rækker dette saakaldte Privilegium, denne Eneberettigelse, ikke ud over den egentlige Handelspladses Grændser, det vil sige indenfor $\frac{1}{2}$ Fjerdingvei eller 1 Fjerdingvei, og det vil altsaa staae i Statsmyndighedens Magt paa alle de Veie, der føre til Frederiksværk, efter Omstændighederne med $\frac{1}{4}$ eller $\frac{1}{2}$ Meils Afstand, at give Handelsberettigelse, for derved indtil en vis Grad at affkære al den ydre Handel fra Frederiksværk. Om det vilde være rigtigt, at gjøre dette uden nogen Afstandelse med dem, der i god Tro ere i Besiddelse af de Fordele, som den nuværende Handelsret giver dem, skal jeg ikke kunne sige, men det er altid et Middel, som Staten har i sin Haand og kan benytte for at komme til en heldig Løsning af Forholdet. Der var et Dieblif, hvor man kunde have bidraget ikke saa lidt til en saadan heldig Løsning, nemlig da Høkerloven kom ud, thi man kunde da have givet Ret til fri Høkerhandel udenfor den mindste Peripheri omkring Frederiksværk, man kunde have indrømmet Høkere Ret til at nedsette sig saa nær ved Frederiksværk, som Loven paa nogen Maade tillod. Dette har man ikke gjort, men jeg troer dog ikke, at man derved har affkåret sig at benytte dette Middel, som aldeles vil mildne det hele Forhold. Hvilken er egentlig den Bønselighed, der for Dieblifket bestaaer paa Frederiksværk, og som giver Anledning til disse Klager? Dersom der ikke var en saadan begrænset Handelsret for 2 Personer, men der kunde komme hvilke Handlende det skulde være, saa kunde det gjerne være muligt, at der ikke behøvedes Flere for at holde Sagerne i god Gang, men derved, at man med Sikkerhed veed, at der ikke kan komme flere end disse To, ligger det, tiltrods for alle Forholdsregler, man tager derimod, i dens Magt, som har Handelsretten paa Livstid, at tilvende sig en afgjort Indfyldelse paa den anden Handelsdrivendes Virksomhed. Man kan ved Forpagtningauctionen opstille den Høistbydende og stille sig båg ved ham som den, der ganske behersker hans Vir-

somhed igjennem den Capital, man yder, og ved den Magt, man har til at sætte ham ud af Virksomhed, naar man vil. Om dette er skeet eller ikke, skal jeg ikke kunne sige, og det vilde vel ogsaa vanskeligt kunne lade sig bevise, thi var det Tilfældet, saa var det uklogt af de Paagjældende, om de ikke havde indrettet det saaledes, at det ikke kunde bevises, men der vil stedse være en Tvivl hos Deboerne, som vil bringe dem til, maaskee ikke aldeles uden Grund, at troe, at der savnes en Concurrence, som er nødvendig paa et saadant Sted for at skaffe en fri Afsetning til veie. Naar Forholdet nu er saaledes, og naar Frederiksværk stedse mere og mere udvikler sig til en Handelsplads og Fabrikby, der skal bestaae ved egne Midler, hvor nye Fabrikker skulle kunne komme hen, saa er det klart for mig, at det er vigtigt, og vigtigt som Statsformaal, at gribe til for at faae dette Forhold hævet. Der er et stort Spørgsmaal, som ogsaa her frembyder sig, nemlig om ikke dette Forhold, idetmindste for en stor Deel af Arbejderne paa Frederiksværk, falder bort, naar nye Personer indfinde sig og kjøbe de Værkstæder, som skulle sælges. Vilde ikke de Fabrikeiere, der paa denne Maade komme ned paa Frederiksværk, kunne vente, uden at de nuværende Handlende kunne gjøre Indsigelse derimod, for deres Arbejderes Bedkommende at faae den samme Handelsret, som alle andre Fabrikker have? Lad os f. Ex. sætte, at Jernstøberiet kommer til Salg; det er et stort Foretagende, som beskæftiger ikke saa Folk, og som, hvis det kom i meget dygtige Folks Hænder, der havde den behørig Capital, vilde komme til at beskæftige endnu Flere, thi der findes et Grundfond, som er meget betydeligt, og det behersker en vis Deel af Jernstøberiindustrien her i Landet, hele Grydestøberiet, idet de andre Støberier ikke kunne concurrere med det i saa Henseende. Dersom en Mand, der overtager dette, kan ansees berettiget til at faae Handelsret for sine Arbejdere og at forsyne dem med alle de Fornødenheder, som de kunne trænge til, saa er jo derved Monopolet brudt, og faaer en saadan Besidder blot en eneste Plet Jord udenfor Frederiksværks Grændser, saa vil han kunne bryde det uantastet. Siger